

УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ КАНАЛ: ТЕНДЕНЦІЇ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано інформаційно-комунікаційний ресурс наукових товариств і шкільництва в контексті збереження та створення відповідних інформаційних сегментів єдиного інформаційно-комунікаційного поля еміграційної громади українців у Великобританії, Канаді та США у післявоєнний період.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційне поле, націоналізаційна інформаційна політика, українська діаспора, науково-освітня діяльність.

На сьогодні суспільство має у своєму розпорядженні сукупність різноманітних компонентів інформаційної інфраструктури: інформаційно-аналітичні, бібліотечні, архівні й інші центри зберігання та організації використання інформаційних ресурсів, наукові установи, структури, пов'язані з аналізом первинних масивів інформації типу “фабрика думки”, дослідницькі фонди, соціологічні центри – усі структури, що займаються виробництвом суспільно значущої інформації, включаючи управлінську, економічну, політичну та для забезпечення всіх видів іншої суспільної діяльності, соціальні інформаційні комунікації, системи правотворчого регламентування інформаційної сфери. “Система соціальних інформаційних комунікацій у процесі суспільної інформатизації відіграє вирішальну роль у зв'язку зі зростаючою необхідністю: – стійких інформаційних обмінів між соціальними структурами, у тому числі територіально розділених значними відстанями, а пізніше – і в загальноцивілізаційному масштабі, що, власне, стало основою формування глобального інформаційного простору; – зростаючої суспільної важливості достовірної передачі інформації без суттєвих витрат, негативного впливу технологічних шумів, що спотворюють інформацію; – потребою в задоволенні суспільних запитів, пов'язаних із постійним розширенням доступу до наявних обсягів інформації, пов'язаних з розвитком, ускладненням соціальної структури в процесі її постійного розвитку” [1].

Формування світового освітнього простору розглядають сьогодні як засіб об'єднання наукового, культурного, технічного, духовного потенціалу всього людства для забезпечення його подальшого цивілізаційного поступу в різних сферах життєдіяльності (Н. Ситник) [2, с. 104], та для укріплення єдиного інформаційно-комунікаційного простору, складником якого є численні освітні, культурно-просвітницькі, наукові організації, установи, що в різній формі і протягом історії, і на сучасному етапі завжди відігравали важливу роль у збереженні “кому-

нікаційного діалогу” між діаспорою та “рідним краєм”.

Одним із визначальних чинників збереження етнокультурної самобутності закордонних українців є шкільництво, діяльність наукових товариств, конференцій – система національної освіти та науки, що забезпечує національно-патріотичне виховання світового українства, його функціонування як етнокультурного феномену.

Отже, актуальність нашого дослідження полягає в тому, що українські студії або українознавство в контексті рідномовної освіти, науки діаспори як система інтегративних знань про Україну і світове українство становлять значущий комунікаційний ресурс, оскільки вони функціонували саме на засадах українознавства, зберігаючи рідну мову, традиції, вивчаючи українську історію і культуру, переборюючи неминучі в іншоетнічному середовищі асимілятивні процеси, плекаючи любов до України й усього українства.

Мета статті – проаналізувати українські студії науки та освіти на прикладі Великобританії, Канади і США як інформаційно-комунікаційний канал у післявоєнний період.

Для реалізації поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**: 1) дослідити українознавчу освітню мережу Великобританії як інформаційний ресурс; 2) проаналізувати інформаційно-комунікаційний потенціал культурно-просвітницької роботи наукових товариств української громади у США; 3) висвітлити науково-інформаційний супровід реалізації проектів національної організації як сектор інформаційно-комунікаційного простору української діаспори в Канаді.

“Школи українознавства як приватні суботні чи недільні навчальні заклади, що існують на кошти благодійних організацій, об'єднують чи товариств, не могли розраховувати на активну державну підтримку країн, у яких вони розташовувалися, або етнічної батьківщини, тому створювалися і розвивалися завдяки наполегливій праці національно свідомої української

громади, а також за ініціативи й активної підтримки церкви і духовенства” [3]. Перші такі школи були організовані на Американському континенті (у кінці XIX ст. у США, потім у Канаді, Аргентині, Австралії). З 1914 р. проблема українського шкільництва постає в багатьох країнах Європи, а після Другої світової війни українознавча освітня мережа створюється всюди, де були організовані українські громади.

Активне формування української спільноти у Великобританії розпочалося після Другої світової війни: 1946–1947 рр. – перебазований польський корпус генерала Андерса, у складі якого було приблизно 6 тис. українців; 1947 р. – прибули з британського табору військовополонених колишні солдати та офіцери дивізії “Галичина” (понад 8 тис. осіб); 1947–1949 рр. – прибули з таборів для біженців і переміщених осіб українці-остарбайтери (21–24 тис. осіб) [2, с. 96].

Політичний характер еміграції та значний відсоток військових у середовищі української спільноти у Великобританії привели до формування високоорганізованої, згуртованої й дисциплінованої громади, що діяла в суспільно-громадській, релігійній та політичній сферах. У той час українська громада налічувала 35 тис. осіб [4]. Як стверджує голова Українського крайового патріархального об’єднання, дослідник української діаспори у Великобританії Р. Кравець, українська громада була дуже активною, а її члени робили щедрі пожертви на українські цілі. Громада як цілісність, а також місцеві осередки регулярно відзначали річні події української історії, організовували публічні демонстрації на захист українських політичних в’язнів, пропагували українську справу на сторінках місцевої преси, встановлювали зв’язки з провідними британськими діячами, здійснювали освітню й культурну діяльність [5]. Рівень української національної свідомості серед поселенців з України був і залишається високим. Зокрема, в доповіді, представленій у березні 1985 р. парламентові державним секретарем Великобританії з питань освіти й науки лордом Свонном, зазначалося, що для українців Великобританії характерний досить високий рівень національної ідентичності навіть у поколіннях, народжених в Англії. У цьому документі зазначено: “Українська громада намагається зберегти свою національну першооснову, передаючи новим поколінням українську мову, знання про Україну та її історію, українські релігійні та культурні традиції... Асиміляції запобігти неможливо, але схоже на те, що ця спільнота буде існувати в нашій країні як певна етнічна група у ближньому майбутньому” [6, с. 152].

У 1947 р. у Манчестері першими поселенцями та військовими-українцями канадських збройних сил була створена суспільно-громадська установа – Союз українців у Великій Британії (далі – СУБ), а паралельно з нею були організовані обидві українські церкви – Українська католицька церква та Українська

автокефальна православна церква, Організація українських жінок (далі – ОУЖ), Український Пласт (далі – КВОМ), Спілка української молоді (далі – СУМ), Об’єднання бувших вояків українців (далі – ОБВУ) [7, с. 13]. Ці організації функціонують і сьогодні. Нині СУБ є корпоративним членом Української всесвітньої координаційної ради, Світового конгресу українців, Світової конфедерації українських державницьких організацій, Європейського конгресу українців, Українського крайового патріархального об’єднання. Структурно СУБ складається із секцій: бібліотеки ім. Т. Шевченка і музею ім. Т. Шевченка, Комісії допомоги українському студентству, Організації українських жінок у Великій Британії та Спілки українських учителів і виховників. Отже, “СУБ представляє практично весь обшир українства у Сполученому Королівстві, і саме цій організації українська спільнота завдячує створенням на теренах Великобританії першої школи українознавства й розвитку українознавчої освіти загалом” [3]. Програма Союзу зобов’язує до плекання української культури, традицій, до інформування про життя українців у Великій Британії, у світі, до друку газет, книжок, обіжників, періодичних видань, до заснування та підтримання діяльності бібліотек, влаштування вистав, експозицій, курсів, конференцій, концертів, товариських зустрічей.

У 1948 р. у Великій Британії також почали діяти організації, створені в таборах для військовополонених в Італії чи для переміщених осіб у Німеччині, зокрема Українська студентська громада (заснована в Італії), Пласт і Спілка української молоді (відновлені в Німеччині). Дослідники зазначають, що із виникненням українських організацій у Великобританії постало питання українськомовного навчання й виховання дітей. “Щодо освітнього рівня українців післявоєнної хвилі варто зауважити, що серед них було відносно мало осіб із середньою або вищою освітою, оскільки британська влада, проводячи політику якнайшвидшої асиміляції усіх жителів країни в британське суспільство, не допускала високоосвічених поселенців, особливо з таборів переміщених осіб. Як засвідчують громадські соціологічні дослідження українських науковців на Заході, лише 5% українців, які перебували на теренах Великобританії у 50-х роках XX ст., мали середню освіту, а 1% – вищу” [4]. Як зазначає С. Романюк, “рідко хто з новоприбулих емігрантів думав відразу про продовження освіти, більшість докладали зусиль для вивчення англійської мови, необхідної для працевлаштування та забезпечення життєвих потреб. Однак, з огляду на високу національну свідомість української еміграції, батьки прагнули, щоб їхні діти, пристосовуючись до життя в британському середовищі, не забували української мови, зберігали власну національну самобутність” [2, с. 96]. Тому й виникла необхідність створення

українських освітніх установ, які б виконували саме такі завдання. Як стверджує Ю. Покальчук, школи українознавства “постали як необхідність українських батьків – свідомих свого походження, патріотично настроєних – дати своїм дітям максимально можливе в умовах Британії українське виховання, прищепити їм, окрім знання мови, і любов до України, культури й історії рідного краю” [8, с. 47]. Як зазначає С. Романюк, у Великобританії участь батьків в організації педагогічного процесу й донині є досить важливою і впливовою. Місцевий уряд докладає багато зусиль для втілення в життя національної британської програми “школа – сім’я”, яка передбачає активне залучення батьків до управління школою з метою перетворення середніх закладів освіти на більш підпорядковані місцевій громадськості та вдосконалення досягнень учнів у навчанні за допомогою ефективного партнерства між школою та батьками. Отже, на її думку, цілком закономірно, що в організації українського шкільництва на теренах Великобританії від 1950-х рр. і до сьогодні дієвою стала участь батьків і представників українських громадських організацій. А здобутки діяльності шкіл українознавства, за словами педагогів-засновників, – це “віддана праця управителів шкіл, учителів, дбайливих батьківських комітетів, добрих і свідомих батьків, які з посвятою і розумінням поставилися до справи виховання своїх дітей у Школу українознавства, де їхні діти в християнсько-національному дусі засвоювали знання про Україну” [7, с. 14]. З ініціативи СУБ у 1953 р. виникла перша школа українознавства. У протоколах батьківського комітету від грудня 1953 р. зазначено: “21 листопада 1953 року відкрито суботню школу Молебнем... На отворенні була присутня 31 дитина з батьками. У дні 28 листопада відбулася перша лекція” [9]. А вже в наступному році в протоколах загальних зборів відділу СУБ у Бредфорді записано: “28 листопада було відкрито суботню школу... В школі було зареєстровано 73 дітей” [9]. Такий запис свідчив про популярність навчального закладу і про бажання батьків віддавати дітей на навчання до українознавчих шкіл. Згодом подібні школи було відкрито в інших українських осередках Великобританії – у Лондоні, Манчестері, Бері, Ноттінгемі, Единбурзі, Лестері, Глостері, Рочдейлі тощо.

С. Романюк виділяє й значні проблеми створені перших шкіл: неузгодженість дій та суперечності між батьківським комітетом і керівництвом СУБ, учителями-організаторами; небажання дітей додатково навчатися у вихідні дні й вивчати мову, якою не спілкуються інші їхні ровесники; непоінформованість батьків про існування такого українського навчального закладу; відсутність належних приміщень і навчально-методичної літератури; віддаленість школи від місця проживання дітей; відсутність державної підтримки з боку як України, так і

Великобританії. Для координації освітньої роботи, з’ясування і хоча б часткового подолання освітніх проблем при Централі СУБ у 1955 р. було організовано Спілку українських учителів і виховників (далі – СУУВ), яка активно функціонує й нині. Вона координує роботу українських навчальних закладів, подекуди отримуючи урядову підтримку. При спілці діє інспекторат шкіл, відбуваються методологічні, показові лекції для вчителів, ведеться щомісячна вчительська сторінка “Логос” у тижневику “Українська Думка”, окрім того, СУУВ є членом освітньої ради при СКВУ [2, с. 98].

Слід зазначити, що з перших років існування українського шкільництва нагальною залишалася потреба у кваліфікованих учительських кадрах, які б добре володіли українською мовою та матеріалом з українознавчих дисциплін; та серед емігрантів виявилось чимало свідомих українців, які поряд з основною діяльністю на британських підприємствах та установах добровільно працювали у громадських організаціях учителями, членами управ організацій, керівниками мистецьких гуртків тощо. Лише частина вчителів мала відповідну кваліфікацію, більшість підвищувала її поза педагогічними школами (курси, конференції, самоосвіта). Інформаційно-комунікаційний ресурс функціонування українознавчого шкільництва окреслено в таких спогадах тодішніх викладачів: “Коли говорити про фахове ведення нашої школи, то треба признати, що як керівництво, так і вчительський персонал віддавали себе на службу в школі, знаючи свою повинність перед Богом і батьківщиною, щоб виховувати українську молодь у релігійно-національному дусі, подаючи їй предмети: релігії, української мови й літератури, рідної історії і географії. В загальному вони запізнавали молодь з Україною, а тим самим зближували її з рідним народом і з усім, що для нас дороге та рідне: мова, пісня, танок і рідні звичаї. Щоб, закінчивши школу кінцевими іспитами, вихованці школи були національно свідомими українськими патріотами” [7, с. 13].

Управитель Школи українознавства ім. Св. Марії у Лондоні М. Шинкарук так само підкреслює націоналістичні пріоритети такого сектору інформаційно-комунікаційного простору діаспори: “Належить пам’ятати, що індивідуальність витворюється лише тоді, коли учень бере участь в активному житті школи, починаючи від своїх сценічних виступів у шкільних святах і концертах, бо основне завдання нашої програми – це передача бодай мінімального знання про тисячолітнє культурне надбання українського народу і його національно-державницьку традицію” [7, с. 7]. У розвитку шкіл українознавства В. Маркус виділяє три головних періоди: 1) 1953 – початок 1960-х рр. – “експериментальний” (діяло 20 шкіл, у яких навчалося 320 учнів, і 7 дитсадків, де перебувало 200 дітей); 2) 1964–1968 рр. – період найвищого розвитку, коли школи поповнили нові покоління,

діти українців, народжені у Великобританії. Зважаючи на чисельність українознавчих шкіл, уряд Великобританії ввів іспит з української мови O-level (середній рівень освіти), який учні складали в 16-річному віці і який мав важливе значення під час вступу до університету (існувало 44–46 шкіл з 2 830 учнями та 10–15 дитсадків зі 150 дітьми. У них працювало понад 200 учителів та 25 вихованців); 3) 1970–1987 рр. – період спаду (залишилося 14 шкіл, у яких навчалося 350 дітей) [10]. Отже, українські студії у Великій Британії як вагомий компонент інформаційної інфраструктури впродовж своєї понад півстолітньої історії виконували і продовжують виконувати надзвичайно важливу освітньо-виховну місію, покликану об'єднати українців у країні поселення, зберегти в іншоетнічному середовищі національну ідентичність, протистояти асимілятивним процесам, дати українознавчу освіту.

Загалом із розселенням української еміграції з Німеччини й Австрії по той бік океану поживалося організоване життя української діаспори в Америці й у Західній Європі. У 1948 р. з'явився Координаційний осередок українських громадських організацій у Європі; паралельно діяла Панамериканська українська конференція, що об'єднувала громади централі Північної і Південної Америки. У листопаді 1967 р. на з'їзді в Нью-Йорку створено Світовий конгрес вільних українців (далі – СКВУ), який об'єднував усі крайові та міжкrajові українські централі. Хоч Секретаріат СКВУ був лише координувальною установою і бракувало йому як фінансової бази, так і виконавчого апарату, проте його моральний авторитет як представника української діаспори був незаперечний – він був визнаний колами руху опору в Україні. До того ж виникло багато інших організацій: молодіжних, жіночих, кооперативних, освітніх тощо. Вони оформили свої централі в масштабі усієї української діаспори, що й сприяло координації дій та спрямуванню громадського життя усіх українців поза комуністичною сферою впливу. Проте політичні умови не сприяли налагодженню співпраці з організованим життям українських меншостей у Східній Європі [11, с. 148].

Наукові установи гуртували українських науковців: НТШ, УВАН, УВУ, УКУ, Гарвардський і Канадський інститути українських студій. Бракувало українській діаспорі лише відповідних педагогічних центрів, видавництв, спільної пресової трибуни й пресового бюро. Найсильнішою ланкою в українській діаспорі була церква й організоване релігійне життя.

У Канаді після Другої світової війни наукове життя оформлюється з прибуттям науковців, які були організовані в Україні в наукові товариства та продовжили свою роботу за океаном. У Вінніпезі в 1949 р. українські науковці Л. Білецький, Д. Дорошенко, Я. Рудницький організовують “Українську вільну академію наук

(УВАН)”, першим президентом якої став визначний історик Д. Дорошенко. Після нього був проф. Л. Білецький, а потім довголітнім президентом став проф. Я. Рудницький (з 1955 до 1969 р.). За час його президентства інформаційно-комунікаційна діяльність такої потужної наукової установи значно збільшила свої ресурси, поживалася видавничою праця.

Інформаційно-комунікаційний потенціал культурно-просвітницької роботи Канадсько-української вільної академії наук відзначався широким охопленням сегментів інформаційно-комунікаційного простору: академія поділялася на інститути й комісії, мала бібліотеку та архів, видавала серії “Slavistica”, “Onomastica”, “Ukrainica Canadiana” (остання – бібліографічного характеру), “Українські вчені” (1949–1961 рр.) [13, с. 116]. Крім того, коштом академії були видані “Кобзар” Тараса Шевченка в чотирьох томах (1952–1954 рр.), “Матеріали до українсько-канадської фольклористики і діалектології” (1956–1963 рр.), “Історія українців Канади” М. Марунчака (1968 р.), “History of the Ukrainian Literature in Canada” Микити Мандрики (1968 р.), “Ювілейний збірник” (1976 р.) та багато інших праць [14, с. 386].

Як зазначає Т. Плазова, члени Української вільної академії наук, які переїхали до США, 15 квітня 1950 р. на організаційних зборах дійсних членів та наукових співробітників у Нью-Йорку обрали тимчасове керівництво й заснували Фондацію УВАН, яка мала матеріально підтримувати діяльність академії. Першим президентом УВАН у США став М. Ветухов [11, с. 150–151].

Як науковий центр академія з 1951 р. починає активно займатися видавничою справою. Серед перших періодичних видань був український науковий журнал англійською мовою “Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the USA”. На сьогодні вийшло понад 20 томів журналу, завданням якого було публікувати наукові та дослідницькі праці українських науковців для ознайомлення з ними англомовного читача. Тут містяться публікації, присвячені питанням історії, археології, літературознавства, етнографії, фольклору, біології, філософії, релігії. Також у цьому журналі можна ознайомитись із творчістю Д. Дорошенка, М. Грушевського, М. Драгоманова, Н. Полонської-Василенко. У спогадах колишній президент Академії професор Ю. Тевельов зазначав, що “...завданням Академії є стимулювати інтерес до української тематики серед науковців Америки та Європи, допомагати їм у їхніх розвідках” [15, с. 29].

Українська вільна академія наук, як й інші наукові та громадські організації за межами України, ставить собі за мету нести українську наукову думку, ознайомлювати з дослідницькою діяльністю на теренах України та за її межами. Діячі Академії активно долучаються до громадських заходів, таких як відкриття у

1964 р. у столиці США м. Вашингтоні пам'ятника Т. Шевченку [16, с. 246]. Також науковці сприяли відкриттю в багатьох університетах США кафедр української мови та українознавства: Пенсильванському, Колумбійському, Каліфорнійському, Іллінойському (Урбана-Шампейн). Ще одним здобутком української громади Сполучених Штатів Америки є Український інститут Америки, фундатором якого був галичанин В. Джус [17, с. 118]. У 1948 р. під впливом громадської думки саме він вклав свої кошти для придбання будинку для товариства з метою ознайомлення широкого загалу з українським живописом, культурою, музикою та літературою. Дієвим механізмом конструювання національної ідентичності став такий сегмент комунікаційного поля еміграційної громади, як Літня школа українознавства Гарвардського університету. Провідні учені зі США, Канади, починаючи з 70-х рр. ХХ ст., викладають у цьому навчальному закладі українську мову, історію, літературу, етнографію, культурологію. Традиції українознавства в Гарвардському університеті були започатковані у 1957 р., коли Союз українських студентських товариств Америки запропонував заснувати кафедру українознавства [18, с. 49]. Це і поклато початок українознавчих студій у Гарвардському університеті, які поставили собі за головну мету збереження та розвиток української мови і створення Фонду кафедр українознавства. У січні 1973 р. почали діяти кафедри української літератури та мови. Згодом, у червні цього ж року, був заснований Український науковий інститут Гарвардського університету, діяльність якого включає різні аспекти, зокрема: видавництво науково-просвітницької літератури, художніх творів, проведення семінарів, організацію навчального процесу Літньої школи, створення бібліотечно-го фонду.

Інформаційний ресурс інформаційно-комунікаційного простору еміграційної громади має визначати націоідентифікаційну інформаційну політику, метою якої є досягнення якісно нового рівня інформаційного забезпечення суспільства в процесі його розвитку.

Так, за свідченням М. Боровика, саме таким осередком етногенетичної пам'яті стає у післявоєнні роки на сході Канади Канадське наукове товариство ім. Т. Шевченка (НТШ), основоположником та довголітнім президентом якого з 1948 р. був проф. Є. Вертипорох. НТШ розвивало свою діяльність також через "Осередки праці", що функціонували у Ванкувері, Едмонтоні, Оттаві й Монреалі [12, с. 241].

Як складник інформаційної бази української діаспори в Канаді Українські відділи Королівського канадського легіону під керівництвом С. Павлюка організували в 1957 р. Українську канадську дослідну фундацію в Торонто, яка здійснила ряд цінних видань з історії українців Канади, серед яких "Ранні українські поселенці в

Канаді, 1895–1990 рр." англійською мовою В. Кисілевського та інші.

Для захисту української культури й науки від фальшування в Радянському Союзі в Торонто виникає ще одна наукова організація: Асоціація діячів української культури (далі – АДУК) з кількома відділами, яку з 1970 р. очолив відомий мистецтвознавець Б. Стебельський. В Едмонтоні у 1976 р. було створено Канадський інститут українських студій в Едмонтоні. Його першим директором став науковець, професор канадської історії в Альбертському університеті д-р Манолій Лупул (1976–1986 рр.), з 1986 р. – доктор Б. Кравченко, професор політичних наук, який видав ряд наукових праць про "підсоветську дійсність" в Україні. Інститут переклав "Енциклопедію українознавства" англійською мовою, видав ряд наукових праць.

Перспективи розвитку інформаційної основи українців в умовах еміграції окреслив український науковець світової слави Я. Рудницький (з 1970 р. – член Українського екзильного уряду, з 1980 р. – його голова; з 1978 р. – голова "Української могилянсько-мазепинської академії наук").

Як зауважує М. Боровик, наукові товариства в Канаді були створені для збереження української культури на тлі тотальної русифікації в Україні української мови, науки, мистецтва, культури, церкви тощо. [12, с. 242]. Процеси інформатизації активізувалися й за рахунок проведення щорічних конференцій, принагідних виступів (з приводу важливої події, наприклад 1000-ліття Хрещення Русі-України та ін.), виголошення наукових доповідей, дискусій, семінарів, лекцій та їх публікацій, видання книжок, збірників з україністики, виправлення публікацій-фальсифікатів у Радянській Україні.

Українська громада і в умовах еміграції чітко позиціонувала націєтворчий інформаційний простір як сферу інформаційних обмінів національного значення, що включає в себе розгалужену систему структур, яка забезпечує виробництво нової інформації, зберігання наявної.

Так, наприклад, у 1964 р. Комітет українців Канади до святкування 150-ї річниці з дня народження Т. Шевченка заснував Шевченківську Фундацію з передбаченим фондом 1000000 дол., що українці зобов'язалися скласти до святкування 100-ліття Канади (1967 р.). З цих відсотків Фундація виплачувала певну суму грошей на розвиток української культури в Канаді. З цієї нагоди вийшло дві книжки: "Поетична творчість Т. Шевченка" і "Українські поети", що були перекладені англійською С. Андрусинином та видані Торонтським університетом. Фундація як потужний актуалізатор інформаційного виробництва, широкого використання глобальних інформаційних масивів підтримувала розвиток таких ресурсів: преси, науки, видавництва, мистецтва тощо. "ось слово директора Центру Українських Студій (ЦУС) в Австралії І. Гордієва: "З огляду на те, що засоби інформації й академіч-

ний світ на заході звертають так мало уваги на українські справи, тобто інформація про Україну або зовсім відсутня, або часто неправдива, ми повинні продовжувати наші старання поправити цю несправедливість. Один з найефективніших способів – це робити дослідження та видання про українську справу” (“Визвольний Шлях”, кт. 7, липень, 1990)” [12, с. 243].

До речі, С. Андрусишин у 1950 р. став першим головою новоствореного славистичного Департаменту в Саскачеванському університеті, запровадив Славистичну філологію і, крім україністики, увів “Польоністику і русистику” в Департаменті, а опісля – “Советологію”, де кількість слухачів у 1967 р. сягала до 400 (“Вільне Слово”, ч. 30–31, 1967), домігся, що Міністерство освіти Саскачевана впровадило українську мову в Публичні школи як акредитований предмет. Так, у Саскачеванському університеті в 1966–1967 академічному році було 325 студентів на “Славистиці”, а 180 обрали тільки україністику [12, с. 244].

Організація приросту наукового знання в умовах реалізації національного пріоритету – інноваційного розвитку суспільства – була значущим напрямом виробництва нової інформації в післявоєнні роки для канадських українців. У зв’язку з цим особливої ваги набуває організація наукової діяльності з урахуванням необхідного науково-інформаційного супроводу реалізації проектів національної організації, інтеграція в структуру міжнародної наукової діяльності, забезпечення на ній українського “сектору”, відродження на цих засадах позицій української науки на міжнародній арені.

У цьому контексті слід згадати, що між науковими товариствами та кафедрами українознавства при канадських університетах діяли дослідні інститути, наприклад, Інститут дослідів Волині у Вінніпезі, ініціатором та основоположником якого був доктор М. Бойко, котрий видав понад 20 томів наукових праць з історії України, етнології, географії, літератури, мови тощо. Інститут фінансово підтримало товариство “Волинь”.

У Торонто при Головній управі ЛВУ з ініціативи Р. Малащука було засновано дослідний інститут “Студіюм”, що мав завдання збирати і вивчати матеріали про визвольну боротьбу українського народу, а зібране публікувати. Пізніше тут теж створено Українсько-канадський дослідно-документальний центр при Інституті св. Володира, а в 1977 р. – науковий Інститут Симона Петлюри, “який в 1980 р. було заінкорпоровано як не приходову наукову організацію. Головою Інституту є д-р Олег Підгайний. Інститут бун зорганізований з нагоди 100-тих роковин народження головного отамана Симона Петлюри. Членство обмежене до 49 членів” [12, с. 244].

Отже, координація видання наукових книжок, журналів, інформативних листків українською та англійською, архівні та бібліотечні бази,

конференції та публікації доповідей, створення фондаций тощо – інструмент наукових товариств і шкільництва для збереження та створення відповідних інформаційних ресурсів єдиного інформаційно-комунікаційного поля емігрантської громади українців у Канаді, США та Великобританії.

Список використаної літератури

1. Розвиток ресурсної бази вітчизняного інформаційного середовища / О. Онищенко, В. Горюховий, Л. Дубровіна та ін. // НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2012. – С. 6.
2. Світове українство як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті “... землякам моїм в Україні і не в Україні...”: зб. Матеріалів четвертої Міжнародної науково-практичної конференції (у рамках IV Міжнародного конгресу світового українства). – Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2013. – 628 с.
3. Школи українознавства у світлі діяльності українських громадських організацій Великобританії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ualogos.kiev.ua/toprint.html?id=1845.
4. Зарубіжні українці: довідник / кер. авт. кол. С. Лазебник; О. Лещенко, Ю. Макар та ін. – К.: Україна, 1991. – С. 167.
5. Кравець Р. Українці у Великобританії / Р. Кравець // Українська діаспора. – Т. III. – Число 5. – 1994. – С. 55.
6. Трошинський В. Українці в світі / В. Трошинський, А. Шевченко. – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с.
7. Альманах Школи українознавства в Лондоні 1955–1990 / упор. і ред. д-р Святомир М. Фостун. – Лондон: Видання Школи Українознавства і Батьківського Комітету в Лондоні, 1990. – 191 с.
8. Покальчук Ю. Українці у Великій Британії / Ю. Покальчук; Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. – Л.: Кальварія, 1999. – 140 с.
9. П’ятдесятиліття Школи Українознавства у Великій Британії [Електронний ресурс] // Листок зв’язку “Відгукніться”. – 2004/2005. – Ч. 19. – С. 23. – Режим доступу: <http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Vidhuknitsia.color.pdf>.
10. Маркусь В. Шкільництво на Україні / В. Маркусь // Енциклопедія українознавства: словникова частина / за заг. ред. В. Кубійовича – Л., 2000. – Т. 10. – С. 3871.
11. Плазова Т. Діяльність наукових та освітньо-наукових осередків української діаспори у повоєнні роки / Т. Плазова // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2013. – Вип. 25. – С. 147–152.
12. Боровик М. Століття українського поселення в Канаді (1891–1991 рр.) / М. Боровик. – Монреаль; Оттава: УММАН, 1991. – 485 с.

13. Євтух В. Відзначення 120-ліття НТШ в Чикаго / В. Євтух // Українська діаспора. – 1994. – Ч. 5. – С. 116–118.
14. Мерфі Н. Українознавчі наукові установи в США (друга половина ХХ ст. – початок ХХІ ст.) / Н. Мерфі // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Запоріжжя : Просвіта, 2005. – Вип. ХІХ. – С. 381–386.
15. Прицак О. Гарвардські Українознавчі студії / З. Борисюк, О. Прицак, К. Тейлор ; АН України, Інститут укр. археогр., Укр. наук. ін-т Гарвардського ун-ту. – К. : Інститут укр. археогр., 1992. – 175 с.
16. Ковальчук О. Освітня діяльність українців Канади і США (кінець ХІХ – поч. 40-х рр. ХХ ст.) / О. Ковальчук // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика : зб. ст. – К., 1999. – Вип. 3. – С. 236–268.
17. East E. Lincoln's Russian General / E. East // Journal of the Illinois State Historical Society. – Spring, 1959. – Vol. 52. – P. 106–122.

Стаття надійшла до редакції 21.11.2013.

Ковпак В.А. Украинские студии науки и образования как информационно-коммуникационный канал: тенденции послевоенного развития

В статье проанализирован информационно-коммуникационный ресурс научных сообществ и школ в контексте сохранения и создания соответствующих информационных сегментов единого информационно-коммуникационного поля эмиграционной общины украинцев в Великобритании, Канаде и США в послевоенный период.

Ключевые слова: *информационно-коммуникационное поле, национально-идентифицирующая информационная политика, украинская диаспора, научно-образовательная деятельность.*

Kovpak V. Ukrainian studios of science and education as information and communications channel: trends postwar development

The formation of the world educational space considered today as a means of unification of scientific, cultural, technical and spiritual potential of humanity for its further progress of civilization in different spheres of life and to strengthen the unified information and communication space, which is a component of many educational, cultural, educational, scientific organizations and institutions, which in various forms and in a historical context, and at present has always played an important role in maintaining the "communication dialogue" between the diaspora and "homeland".

One of the key factors of preserving ethnic and cultural identity of the foreign Ukrainian is schooling activities of scientific societies, conferences National System of Education, which provides national-patriotic education of Ukrainians in the world, its functioning as ethno-cultural phenomenon.

Therefore, the relevance of our study is that the Ukrainian studios in the context of the educational, scientific of the diaspora as an integrative system of knowledge about Ukraine and Ukrainians in the world make significant communication resource. Because they operate on the basis of Ukrainian namely, preserving their native language, traditions, studying Ukrainian history and culture, overcoming inevitable that ethnic environment assimilative processes cherishing love for Ukraine and all Ukrainians.

In the article the UK academic network Ukrainian study as an information resource, analysis of information and communication potential of cultural work of scientific society's Ukrainian community in the U.S., analysis the research and information support projects of national organizations as a sector of information and communication space of Ukrainian diaspora in Canada.

Therefore, coordination of scientific publication of books, magazines, informative leaflets in English and Ukrainian, archival and library framework, publication of reports, creating foundations, etc. a tool of scientific societies and schooling preservation and creation of appropriate information resources of a single information and communication fields emigration Ukrainian community, including Canada, the U.S. and the UK.

Key words: *information and communication space, information policy on the identification of the nation, the Ukrainian diaspora, scientific and educational activities.*